2025-11-11

Justitiedepartementet
Ju2025/01945

SÄNKT STRAFFBARHETSÅLDER FÖR ALLVARLIGA BROTT

Remissyttrande från ECPAT Sverige

ECPAT Sverige (nedan Ecpat) är en barnrättsorganisation som arbetar mot alla former av sexuell exploatering av barn. Ecpat har beretts tillfälle att yttra sig över utkast till lagrådsremiss *Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott* och vill utifrån sitt uppdrag lämna följande yttrande.

Ecpat hänvisar till det vi har framfört i vårt remissyttrande på betänkandet *SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern* och mot bakgrund av det och vad som anförs nedan så

- avstyrker Ecpat förslaget om att sänka straffbarhetsåldern till 13 år för brott med minimistraff fängelse i fyra år eller mer samt försök, förberedelse och stämpling till sådana brott (kapitel 5),
- i den händelse att förslaget i kapitel 5 antas så delar Ecpat bedömningen om att den som har fyllt 13 år och döms för brott bör kunna dömas till samma påföljder som andra lagöverträdare under 18 år (kapitel 6),
- i den händelse att förslaget i kapitel 5 antas så tillstyrker Ecpat förslaget om att vid utredning av brott som omfattas av den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder ska de regler som gäller för en misstänkt som har fyllt 15 år tillämpas (avsnitt 7.1),
- i den händelse att förslaget i kapitel 5 antas så tillstyrker Ecpat förslaget om att vid handläggningen i domstol som rör brott som omfattas av den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder ska de regler som gäller för en person som har fyllt 15 år tillämpas. (avsnitt 7.2),
- i den händelse att förslaget i kapitel 5 antas så tillstyrker Ecpat förslaget om möjlighet för åklagare att begära bevistalan i mål där den särskilda regleringen befinns inte vara tillämplig (avsnitt 7.3),
- i den händelse att förslaget i kapitel 5 antas så tillstyrker Ecpat förslaget om användning av preventiva tvångsmedel samt inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation enligt inhämtningslagen (kapitel 8),
- i den händelse att förslaget i kapitel 5 antas så tillstyrker Ecpat förslaget om att tidsbegränsa regleringen till fem år (kapitel 10),
- delar inte Ecpat bedömningen om att införa en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder inte skulle vara oförenligt med bestämmelserna i barnkonventionen (kapitel 11),
- delar Ecpat bedömningen att förslagen för med sig konsekvenser för barn 13–14 år men saknar en bedömning av konsekvenserna för andra barn (avsnitt 13.2), och
- delar inte Ecpat bedömningen att förslaget om sänkt straffbarhetsålder kan förväntas bidra till att upprätthålla straffsystemets preventiva syfte och i viss mån till att förebygga brott (avsnitt 13.3).

ECPAT Sverige
Garvargatan 20
112 21 Stockholm

08-59 89 20 00
info@ecpat.se
www.ecpat.se

Förslaget om sänkt straffbarhetsålder till 13 år för vissa allvarliga brott

Ecpat avstyrker utredningens förslag om sänkt straffbarhetsålder då det inte är i överensstämmelse med barns grundläggande fri- och rättigheter och Sveriges internationella åtaganden.

Ecpat ser allvarligt på hur regeringen går vidare med utredningens förslag till reglering av sänkt straffbarhetsålder för vissa allvarliga brott utan att på ett tillfredsställande sätt adressera den kritik som utredningens experter och en lång rad remissinstanser riktat mot förslaget. Regeringen går dessutom längre än utredningens förslag genom att föreslå att straffbarhetsåldern för vissa allvarliga brott sänks till 13 år istället för 14 år. Det gör att de invändningar som har framförts kring förslagets påverkan på barns utveckling och de konsekvenser det får för barn av att sitta inlåsta väger ännu tyngre i detta läge, särskilt mot bakgrund av reformen om att barn ska avtjäna frihetsstraff i fängelse.

Det är självklart ett mycket allvarligt läge när unga barn begår så pass allvarliga brott som de som har ett minimistraff på fyra års fängelse. Ecpat har i flera lagstiftningsärenden inom såväl socialpolitikens som kriminalpolitikens område sett regeringen motivera flertalet åtgärder med att komma till rätta med att barn utnyttjas i organiserad brottslighet. Flera av åtgärderna har också inneburit inskränkningar av barns grundläggande fri- och rättigheter. Mot bakgrund av att så många reformer har införts och är på väg att införas för att komma till rätta med problematiken framstår det som förhastat (oaktat att Ecpat i alla lägen anser att det strider mot barns mänskliga rättigheter att sänka straffbarhetsåldern) och därmed oproportionerligt att införa en sänkt straffbarhetsålder som ytterst handlar om statlig maktutövning i form av långa frihetsberövanden. Givet att det kommer krävas minst fyra års fängelse i straffskalan så kommer det knappast vara fråga om andra påföljder än fängelse för de 13–14-åringar som regeringen nu anser ska vara straffmyndiga. Här vill Ecpat också understryka den principiella men viktiga skillnaden mellan att vara frihetsberövad som ett straff och att vara frihetsberövad för vård och omsorg såsom vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem.

Vad gäller förslagets konsekvenser för barn anser Ecpat att analysen är otillräcklig. Risken för att ännu yngre barn i större utsträckning än tidigare kan komma att utnyttjas i den organiserade brottsligheten måste beaktas. Vidare måste konsekvenserna för de syskon till barn som nu kommer att hamna i fängelse beaktas, inte minst utifrån hur rätten till skydd för privat- och familjeliv kan påverkas.

Ecpat vill betona att förslagen i kapitel 6–8 endast tillstyrks givet att lagrådsremissens huvudsakliga förslag (kapitel 5) antas. Utgångspunkten för Ecpat är att alla förslag om att sänka straffbarhetsåldern är oförenliga med barnkonventionen och inte ska genomföras över huvud taget. Förslaget om att sänka straffbarhetsåldern väcker även frågor om rättssäkerhet och barns ställning i brottmålsprocessen i förhållande till Europakonventionens krav. Vi ifrågasätter om ett barn som är 13 eller 14 år har den mognad och förståelse som krävs för att tillvarata sina rättigheter fullt ut. Mot denna bakgrund ställer vi oss frågande till om kravet på en rättvis rättegång enligt artikel 6 i Europakonventionen verkligen kan anses uppfyllt när den tilltalade är så ung.

Om förslagets förhållande till barnkonventionen (kapitel 11)

Regeringens resonemang om förslagets förenlighet med barnkonventionen är under all kritik. Ett resonemang om ett förslags förenlighet med barnkonventionen kan inte ha till utgångspunkt att förslaget faktiskt ska genomföras oavsett vad bedömningen visar. I utkastet till lagrådsremiss (s. 76 f.) ställs en differentierad sänkning av straffbarhetsåldern mot en generell sänkning av straffbarhetsåldern och eftersom en differentierad straffbarhetsålder berör färre barn anses det vara att föredra. Mot den bakgrunden menar regeringen att det inte oförenligt med barnkonventionen

med en differentierad sänkning av straffbarhetsåldern. Vad regeringen inte gör är att bedöma förslagets förenlighet med barnkonventionen i jämförelse med att inte sänka straffbarhetsåldern över huvud taget. Att ett alternativ är värre än ett annat medför inte i sig att det andra alternativet skulle vara korrekt eller förenligt med Sveriges internationella åtaganden.

En grundläggande aspekt av den internationella rätten när det kommer till de mänskliga rättigheterna är att de är progressiva – efterlevnaden av dem ska öka och inte minska. Världens stater ska arbeta för att de mänskliga rättigheterna ska åtnjutas av fler och i högre utsträckning. Utvecklingen ska gå framåt och inte bakåt. Att Sverige, som har varit och i många avseenden fortfarande är ett föregångsland när det kommer till barns rättigheter, väljer att inskränka rättigheterna för barn som begår brott är därför mycket allvarligt. Särskilt med tanke på att det finns så många andra åtgärder som vidtas och kan vidtas för att komma till rätta med det samhällsproblem som är att unga barn exploateras inom den organiserade brottsligheten. Ett sådant avsteg från barnrättskommitténs allmänna kommentarer och rekommendationer till Sverige, som ska vara till tolkningshjälp vad gäller innebörden av barnkonventionen, innan resultatet av andra åtgärder kunnat utvärderas, kan inte anses förenligt med barnkonventionen. Sverige ska inte sålla sig till de länder som väljer och vrakar bland mänskliga rättigheter såsom det passar dem.

Ecpat invänder mot alla resonemang om att en tidsbegränsad reglering på något vis skulle vara ett skäl för att sänka straffbarhetsåldern eftersom det senare skulle kunna utvärderas. För de barn som får sina rättigheter kränkta under de fem år regleringen skulle gälla spelar tidsbegränsningen ingen roll. Med det sagt, och eftersom Ecpat avstyrker förslaget om sänkt straffbarhetsålder, så anser vi att om en sådan reglering införs så ska den tidsbegränsas.

Föredragande i ärendet har varit barnrättsjurist och påverkansansvarig Susanna Pettersson.

För ECPAT Sverige

Anna Karin Hildingson Boqvist
Generalsekreterare